CARTEA ÎN LIMBA LATINĂ DIN BIBLIOTECA PREOTULUI GHEORGHE ARMAŞU

Igor CERETEU
Doctor habilitat
Institutul de Istorie al Universităţii de Stat din Moldova
ORCID: 0009-0004-6338-9313

Lina MIHALUȚA
Univeristatea de Stat „Alecu Russo" din Bălţi
ORCID: 0000-0001-5833-3690

CZU: 002(=124):027.1:27-722(478)
DOI: https://doi.org/10.59295/lrr2023.22

Summary:
The Latin book from the priest's library Gheorghe Arma;u
Gheorghe Armaşu (1914-1991) was a priest with special spiritual qualities, a true intellectual of the 20th century, a patriot and a priest appreciated by the communities in which he served. He was born on January 25, 1914 in the village of Domulgeni, Soroca county in a peasant family. He studied in the local school and had secondary education. In 1929 he entered the Theological Seminary in Chisinau, which he graduated in 1937, after which he entered the Theological Academy in Chernivtsi, but due to the poor material situation, he abandoned his studies. He first worked as a psalmist in the village of Bălcăuţii de jos, Cernăuţi region, then as a priest in the villages of Vetreanca, Moşana, Plop, Petreni. He had a special passion for old books. He collected several libraries, which the Soviet regime confiscated. His last library composed of over 700 books was saved by Ioan Vasile Nicorici, a professor at "Alecu Ruso" Bălţi University, and is currently stored in the library of this institution. The books are in different languages. In Gheorghe Armaşu's library there are 67 theological, historical, didactic books and a Latin-Romanian dictionary. The books were mostly bought in Chernivtsi. Only three books belonged to the priest Gheorghe Armaşu from December 1939, when he was in the village of Vetreanca (Hotin county). Others were mostly purchased in the city of Chernivtsi during 1973-1984. His passion for old books made him a savior of them, threatened to be destroyed, after the communist regime closed most of the cultural institutions in the annexed Romanian territories.

Keywords. *Augsburg, bibliophile, Bruxelles, Bucharest, Chernivtsi, Craiova, Esztergom, Freiburg, Gheorghe Armaşu, Innsbruck, Latin book, library, Lvov, Mainz, Milan, Moscow, Odesa, Paris, Rome, Vienna.*

Interesul pentru personalităţile supuse represiunilor de autorităţile sovietice în Basarabia după cel de-al Doilea Război Mondial este în continua creştere, mai ales că, în ultimii ani au devenit accesibile o serie de documente din

această perioadă, în mare parte inedite. Gheorghe Armaşu, un preot cu har duhovnicesc şi cu demnitate a fost supus intimidărilor, înjosirilor, deportărilor în regiuni îndepărtate din Rusia. Fiind cresut şi format în perioada interbelică, avea un altfel de gândire şi înţelegere a realităţilor istorice, cu viziuni politice bine conturate. Era un intelectual desăvârşit, cu studii în teologie, dar era şi un bun cunoscător al istoriei românilor. A slujut ca preot în judeţele Hotin şi Soroca, fiind apreciat de comunităţile de creştini din localităţile în care s-a aflat cu serviciul. Gheorghe Armaşu a fost pasionat de cărţi, dispunea de o bibliotecă bogată în cărţi religioase şi laice, însă pe parcursul vieţii a creat câteva biblioteci şi care au fost confiscate de autorităţile sovietice. Ultima sa bibliotecă, pe care a reuşit să o păstreze era compusă din peste 700 de cărţi în diferite limbi. În cadrul ediţiei a VI-a a Conferinţei ştiinţifice internaţionale *Latinitate, Romanitate, Românitate*, desfăşurată la 3-5 noiembrie 2022 la Universitatea de Stat din Moldova am prezentat o comunicare[1] în care am valorificat cartea tipărită în limba română. Fiind conştienţi de importanţa acestui subiect pentru istoria şi cultura românească am continuat cercetările în domeniu, am identificat noi date din biografia acestui preot şi am valorificat tipăriturile în limba latină.

Date biografice: **precizări şi completări.** Gheorghe Armaşu s-a născut la 25 ianuarie 1914 în satul Domulgeni, judeţul Soroca într-o familie de ţărani săraci[2]. Studiile medii le-a obţinut în satul de baştină. În anii 1929-1937 a învăţat la Seminarul Teologic din Chişinău. După absolvirea seminarului până în luna ianuarie 1939 a slujit în calitate de cântăreţ în localitatea Bălcăuţii de Jos, din judeţul Hotin[3]. Având studii seminariale, nu era mulţumit de postul de cântăreţ şi a optat pentru unul de preot, cu atât mai mult că preotul din această localitate avea o atitudine sfidătoare faţă de el. Fratele său mai mare, Teodor (n. 1911), preot în satul Vetreanca, din acelaşi judeţ, l-a susţinut prin diferite metode să obţină un post de preot, chiar şi într-un sat mai sărac, populat de ruşi. Astfel, Teodor a intervenit la episcopie pentru a-l ajuta să obţină acest post. Mai mult ca atât, Teodor l-a ajutat să înveţe limba rusă prin metoda traducerii în limba română. În anul 1936 un reprezentant al Episcopiei Hotinului

[1] Igor Cereteu, Lina Mihaluţa. Biblioteca preotului Gheorghe Armaşu din Petreni: o comoară regăsită. Despre cartea românească. În: *Latinitate, Romanitate, Românitate*. Conferinţă ştiinţifică internaţională. Ediţia a IV-a. Coordonatori Liliana Rotaru, Sorin Domiţian Şipoş. Chişinău: Lexon-Prim - Oradea: Ratio et Revelatio, 2022, pp. 204-215.

[2] Biografia preotului Gheorghe Armaşu a fost întocmită de Prot. Ioan Lisnic, care a scris şi publicat unele date sumare din viaţa şi activitatea sa. A se vedea: Prot. Ioan Lisnic. Preotul Gheorghe Armaşu – condamnat la 10 ani privaţiune de libertate. În: *Univers spiritual* (http://protioanlisnic.blogspot.com/2017/10/preotul-gheorghe-armasu-condamnat-la-10.html) (accesat: 30.08.2023). Datele biografice le-am completat şi ajustat din informaţiile culese din dosarul despre învinuirea unui grup de preoţi de activitate antisovietică.

[3] Agenţia Naţională a Arhivelor din Republica Moldova (în continuare: ANA). Fond 3401, inv. 1, dosar 8650. *Dosar despre învinuirea lui Armaş Gh.F., Cuculschi F.D, Trofimov M.V., Ciochircă I.C. potrivit articolului 54-10, Partea 2 şi 54-11 UK RSSU*. f. 2. Început la 6 aprilie 1945. Încheiat la 31 august 1945, f. 15.

cu sediul la Bălți, pe nume Gheorghianu, i-a propus lui Teodor să traducă din limba rusă în limba română o carte, care avea un conținut antisovietic. Este vorba de cartea lui F. E. Melnikov[4], un emigrant rus, stabilit în România, iar cartea avea titlul: *Откуда произошла вера в Бога?* (*De unde provine credința în Dumnezeu?*) și care avea un conținut denigrator la adresa regimului sovietic din URSS. Gheorghe a fost implicat în traducerea acestei cărți, deși cunoștințele lui de limbă rusă erau superficiale. Cartea a tradus-o Teodor, iar Gheorghe a corectat textul în limba română. Fratele său i-a sugerat să se înscrie la studii fără frecvență la Academia Teologică din Cernăuți, iar el i-a urmat îndemnul, mai ales că obținând aceste studii putea pretinde la un post mai avantajos. Din cauza că nu dispunea de mijloace financiare, studiile la academie au fost abandonate. Cu toate acestea, în luna martie 1939 devine preot în satul Vetreanca, unde s-a aflat și fratele său Teodor. A slujit în biserica din această localitate până la 28 iunie 1940, când Basarabia a fost ocupată de URSS. Situația politică creată îl determină să se refugieze cu soția Olga în România, în satul Gărvan, județul Tulcea, unde s-au aflat până la 12 august 1942, după restabilirea administrației românești în Basarabia, când revine în satul Vetreanca, județul Hotin. S-a aflat în această localitate până la 1 august 1943, când trece cu serviciul în satul Moșana, județul Soroca. Soția preotului Gheorghe Armașu era originară din satul Plop, din același județ, unde locuiau părinții ei, care trebuiau ajutați. Astfel, la propunerea soției, la 20 martie 1944 a trecut ca preot în satul Plop, unde s-a aflat până în momentul arestării, la 6 aprilie 1945[5].

Biblioteca. Identificarea colecției de carte a preotului Gheorghe Armașu a fost un bun prilej de valorificare și includere în circuitul științific a valorilor bibliofile, care prezintă interes științific incontestabil pentru cercetători și pentru teologi. Felul în care a fost adunată această bibliotecă, transportată, altădată confiscată de autorități, sunt momente inedite și curioase din viața preotului Gheorghe Armașu, demne de apreciere pentru curajul pe care l-a avut. Nu a cedat în fața autorităților, nu a putut fi frânt, a fost corect și cu demnitate până la sfârșitul tragic al vieții sale.

---

[4] Discuțiile referitoare la traducerea cărții lui F.bMelnikov au fost destul de contradictorii. În procesele verbale se admite că a fost tradusă cartea lui F. Melnikov, *Откуда произошла вера в Бога?* (*De unde provine credința în Dumnezeu?*). În mărturiile sale din timpul confruntării cu martorul (Teodor Armașu), Gheorghe indică o altă carte a lui Melnikov, *Отвергает ли наука веру в бога*? (*Respinge oare știința credința în Dumnezeu?*). Rezultă că Gheorghe a învățat limba rusă, prin metoda traducerii, după cea de-a doua carte, aflată în biblioteca lui Teodor Armașu. Ori, se poate crede că prima carte a fost tradusă, totuși, de către Teodor și nu de Gheorghe Armașu. Este cazul de menționat că F.Melnikov a scris prima carte în anul 1934, iar cea de-a doua în 1920, an când a fost condamnat de autoritățile bolșevice la moarte prin împușcare, în contumacie, pentru activitate antirevoluționară și tăinuire de valori bisericești. Reușește să scape de sentință, iar în 1931 trece clandestin în România, unde se va afla până la sfârșitul vieții, în 1960 (Tabel cronologic al vieții și activității lui F.E.Melnikov (1874-1960). În: Зори / Zorile, Nr. 3-4 (328-329), 2020, p. 16 (https://www.zorile.ro/plugins/archive/files/3-4Zorile2020.pdf) (accesat: 21.08.2023).

[5] ANA. Fond 3401, inv. 1, dosar 8650, f. 15^{v}.

Aşa cum am menţionat mai sus, în cadrul ediţiei precedente, a VI-a, a Conferinţei Ştiinţifice internaţionale *Latinitate, Romanitate, Românitate*, desfăşurată la 3-5 noiembrie 2022 am prezentat cartea tipărită în limba română, care prezintă interes incontestabil pentru ştiinţa istorică românească. Printre valorile de patrimoniu din biblioteca lui Gheorghe Armaşu am identificat suficient de multă literatură în limba română, care în mare parte are un conţinut teologic.

În biblioteca lui Gheorghe Armaşu există 67 de cărţi de factură teologică în limba latină, printre care şi un dicţionar latin-român, un manual de limbă latină pentru vorbitorii de limbă rusă **şi o revistă**, achiziţionate în perioada 1939-1986. Cărţile în limba latină au fost tipărite în diferite centre europene: Paris (41 ex.), Roma (3 ex.), Oeniponte (Insbruck) (3 ex.), Brugis (Bruxelles) (3 ex.), Friburgi (Freiburg) (3 ex.), Leopoli (Lvov) (2 ex.), Bucureşti (2 ex.), Moscova (2 ex.), Craiova (1 ex.), Viena (1 ex.), Strigonii (Esztergom) (1 ex.), Augustae (Augsburg) (1 ex.), Mediolani (Milano) (1 ex.), Moguntiae (Mainz) (1 ex.), Odesa (1 ex.) şi o carte fără loc de ediţie.

Dintre cărţile în limba latină doar trei au aparţinut preotului Gheorghe Armaşu din decembrie 1939, când se afla în satul Vetreanca (judeţul Hotin), celelalte au fost cumpărate în deceniile 7-8 ale secolului al XX-lea. Este vorba de: *Orthodoxae orientalis ecclesiae dogmata, seu doctrina Christiana credendis, usibus eorum, qui studio theologico sese consecrarunt addixeruntque. Adornata accommodataque* (Moscova,Typ. Sanctissimae Synodi, 1831), *Orthodoxae orientalis ecclesiae doctrina Christiana de Agendis seu de actionibus hominum regenitorum ad legem dei conformandis, usibus eorum, qui studio theologico sese consecrarunt addixeruntqve, Adornata accommodataque* (Moscova,Typ. Sanctissimae Synodi, 1831), şi Augustini, Aurelii, *Confessionum: libri tredecim* ([S. l. : S n.], [1923]).

Din însemnările preotului rezultă că la 30 octombrie 1973 a cumpărat o carte din satul Mahala de lângă Cernăuţi, care a aparţinut preotului D. Mândrescu (Augustini, Aurelii, *De civitate dei (Capitole alese)* (Bucureşti, Tip. „Jockey-Club", Ion C. Văcărescu, 1916), pe unele pagini se găsesc diferite însemnări cum ar fi: *conf. Труды К.Д. Ак 1884-1 -2-3, la pag. 35- atenţiune, atenţiune, trebuie să fie dată la toţi cei mari*, iar la 26 martie 1974 biblioteca lui Gheorghe Armaşu a fost completată cu o carte ce a aparţinut preotului Ioan Erhan (Rouet de Journel, Marie Joseph. *Enchiridion Patristicum: Loci SS. patrum, doturum scriptorum ecclesiasticorum*, 8a-9a ed. (Friburgi Brisgoviae, Herder & Co, 1932). Cele mai multe exemplare au fost cumpărate din Cernăuţi, în urma vizitelor din 10 şi 29 mai 1984 şi 25 iunie 1986, când a achiziţionat 57 de cărţi. Pe ultimele foi a două cărţi există însemnarea: „Iulius. Petreni. 1986". Pasiunea sa pentru cărţile vechi l-au făcut un salvator al lor, ameninţate să fie distruse, după ce regimul comunist a închis majorita-

tea instituţiilor de cultură din teritoriile româneşti ocupate. Se evidenţiază *Scripturae Sacrae Cursus Completus* în 28 de volume (Paris, Ed. J.- P. Migne, 1861-1863). Gheorghe Armaşu scrie pe o foaie ataşată unui volum: „Este cunoscută sub denumirea de Colecţia patristică a lui J.P. Migne (Жак Поль Минь). Această colecţie este importantă prin faptul că cuprinde opera patristică de la Părinţii Apostolici până la perioada sa de cercetare, fiind adunată în acest mare profesor în anul 1861". Volumele au fost cumpărate de la Cernăuţi în urma vizitelor de la 10 mai şi 25 septembrie 1984.

Există în colecţia de carte a lui Gheorghe Armaşu cărţi în limbile franceză, greacă, germană şi rusă, care au fost cumpărate în mare parte de la Cernăuţi, Chişinău, Bălţi sau adunate din satele din Basarabia, în care a slujit după revenirea din 1957. Cărţile sunt în stare bună de prezervare şi au însemnări cu ziua şi locul achiziţionării fiecărui exemplar.

Cărţile vechi religioase / bisericeşti în limba latină din biblioteca preorului Gheorghe Armaşu, parte a „Colecţiei Ioan Nicorici" constituie un obiect de studiu şi cercetare ştiinţifică continuă. Bogăţia materialului ne îndeamnă spre analiza şi redescoperirea informaţiilor pentru publicul larg. Aceste cărţi vechi sunt păstrate ca adevărate comori, material de valoare, tezaur bibliofil. Putem spune ferm că această bibliotecă şi-a găsit un loc pe potrivă pentru păstrare, iar prin acţiuniile de promovare, Biblioteca Ştiinţifică a USARB va contribui şi la înveşnicirea celui care a fost preotul Gheorghe Armaşu, slujitor vrednic al Domnului, al bisericii, al credinţei şi păstrător al valoroasei biblioteci.

Lista cărţilor în limba latină din biblioteca preotului Gheorghe Armaşu, parte a „Colecţiei Ioan Nicorici" din Biblioteca Ştiinţifică a Universităţii de Stat „Alecu Russo" din Bălţi

Nr. d/o	Autorul, titlul	Locul editurii, tipografia	Anul apariţiei	Proveniența
1.	Orthodoxae orientalis ecclesiae dogmata, seu doctrina Christiana de credendis, usibus eorum, qui studio theologico sese consecrarunt addixeruntque adornata accommodataque	Moscova,Typ. Sanctissimae Synodi	1831	Preot Gheorghe D. Armaşu. Vitreanca, Hotin. 10 Decembrie 1939.
2	Orthodoxae orientalis ecclesiae doctrina Christiana de Agendis seu de actionibus hominum regenitorum ad legem dei conformandis, usibus eorum, qui studio theologico sese consecrarunt addixeruntqve, Adornata accommodataque.	Moscova, Typ. Sanctissimae Synodi	1831	Preot Gh. Armaşu. Vitreanca, Hotin. 10 Decembrie 1939.

3	Praelectiones theologicae quas in collegio rom. soc. Jesu: Vol. 9: Continet tractatus de indulgentiis, de extrema unctione, de ordine et de matrimonio, 2nd ed.	Viennae, Typis et Sumptibus Congregationis Mechitaristicae	1843	Cernăuți. 25.9.984.
4	Palma, Joannes Baptista. Praelectiones Historiae Ecclesiasticae quas in Universitate Romana: T.3: Continens praecipua Historiae Ecclesiasticae capita a sieculo XV ad XVI	Romae, Typ. S. Congregationis de propaganda fide	1848	Cernăuți. 25-9-984.
5	Catechismus Ex Decreto Concilii Tridentini: Ad parochos Pii V. Pontificis Max, Ed. a 2-a	Romae, Typ. S. Congregationis de propaganda fide	1858	Cernăuți. 25-9-984
6	Maldonati, Joannis. Commentarii in quatuor evangelistas: Vol.1: Qui complectitur Evangelium Matthaei et Marci integrum, 3 a ed.	Moguntiae, Sumptibus Francisci Kirchhemii	1862	Cernăuți. 10 mai 1984 (lat.).
7	Alphonso, Maria de Ligorio. Homo Apostolicus instructus in sua vocatione ad audiendas confessiones sive praxis et instructio confessariorum	Augustae, Taurinorum : Ex Typis Hyacinthi Marietti	1870	Cernăuți, 25 iunie 1986
8	Tractatus de Poenitentia	Romae, Typogr. Polyglotta	1879	Cernăuți. Joi. 10 mai 1984.
9	Syntagma theologiae dogmaticae fundamentalis	Strigonii, Typis Descripsit Gustavus Buzarovits	1882	Cernăuți. Joi. 10 mai 1984.
10	Knabenbauer, Iosepho. Commentarius in Isaiam Prophetam / Iosepho Knabenbauer. - Parisiis: Ed. Sumptibus P. Lethielleux, 1887. - 528 p.. - (Cursus scripturae sacrae. Commentariorum in V. T. Pars. 3, in libros propheticos / R. Cornely, I. Knabenbauer, Fr. de Hummelauer; Vol. 1, 2)	Parisiis, Ed. Sumptibus P. Lethielleux	1887	Cernăuți. 10 mai 1984 (lat.)
11	Gietmann, Gerardo. Commentarius in ecclesiasten et Canticum Canticorum / Gerardo Gietmann. - Parisiis: Ed. Sumptibus P. Lethielleux, 1890. - 547 p.. - (Cursus scripturae sacrae / R. Cornely, I. Knabenbauer, Fr. de Hummelauer)	Parisiis, Ed. Sumptibus P. Lethielleux	1890	Cernăuți. 25-9-984 (lat.)

12	Scavini, Petro. Theologia Moralis Universa: Vol.3: De sacramentis in genere et in specie, Ed. a 14-a	Mediolani, Apud Haeredes Ernesti Oliva Ed. Propriet	1890	Cernăuți. 25-9-984.
13	Diplomata statutaria a Patriarchis Orientalibus Confraternitati Stauropigiane Leopoliensi a. 1586 - 1592 data, cum aliis litteris coaevis et appendice: Vol.2.	Leopoli, Typogr. Instituti Stauropigiani,	1895	Четверг, 4 сент. 1986. Юлиус. Петрень
14	Sasse, Ioanne Bapt. Institutiones Theologicae de Sacramentis Ecclesiae: Vol.1: De Sacramentis in genere; De Baptismo; De Confirmatione; De SS. Eucharistia	Friburgi Brisgoviae, Typogr. Ed. Pontificii	1897	Cernăuți. 25.9.984.
15	Knabenbauer, Iosepho. Commentarius in Actus Apostolorum / Iosepho Knabenbauer. - Parisiis: Ed. Sumptibus P. Lethielleux, 1899. - 457 p.. - (Cursus scripturae sacrae. Commentariorum in Nov. Test. Pars. 1, in libros historicos / R. Cornely, I. Knabenbauer, Fr. de Hummelauer; Vol. 5)	Parisiis, Ed. Sumptibus P. Lethielleux	1899	Cernăuți, joi, 10 mai 1984
16	Praelectiones ex jure canonico singulari cum attentione ad ritum rutheno catholicum nec non ad jus civile imperii austriaci	Leopoli, Typogr. Catholica Josephi Checinski	1901	Cernăuți. 1984. Joi 10 mai.
17	Bargilliat, M. Praelectiones Juris Canonici: T.1	Parisiis, Apud Berche et Tralin Ed	1903	Cernăuți. Joi, 10 mai 1984
18	Hummelauer, Francisco de. Commentarius in Librum Primum Paralipomenon / Francisco de Hummelauer. - Parisiis: Ed. Sumptibus P. Lethielleux, 1905. - 426 p.. - (Cursus scripturae sacrae. Commentariorum in Nov. Test. Pars. 1, in libros historicos / R. Cornely, I. Knabenbauer, Fr. de Hummelauer; Vol. 7)	Parisiis, Ed. Sumptibus P. Lethielleux	1905	Cernăuți. 25-9-984 (lat.)
19	Knabenbauer, Iosepho. Commentarius in duos libros Machabaeorum / Iosepho Knabenbauer. - Parisiis: Ed. Sumptibus P. Lethielleux, 1907. - 440 p.. - (Cursus scripturae sacrae. Commentariorum in Vet. Test. Pars 1, in libros historicos / R. Cornely, I. Knabenbauer, Fr. de Hummelauer ; Vol. 11)	Parisiis, Ed. Sumptibus P. Lethielleux	1907	Cernăuți. 10 mai 1984 (lat.)

20	Commentarius in Epistolas Catholicas. Ed. a 5-a	Brugis, Sumptibus car. Beyaert	1909	Cernăuți. 25-9-984 (lat.).
21	Cornely, Rudolph. Commentarius in librum Sapientiae / Rudolpho Cornely; opus postumum edidit Franciscus Zorell. - Parisiis: Ed. Sumptibus P. Lethielleux, 1910. - 614 p.. - (Cursus scripturae sacrae. Commentariorum in Vet. Test. Pars 2, in libros didacticos / R. Cornely, I. Knabenbauer, Fr. de Hummelauer ; Vol. 5)	Parisiis, Ed. Sumptibus P. Lethielleux	1910	Cernăuți. 10 mai 1984 (lat.)
22	Knabenbauer, Iosepho. Commentarius in Proverbia / Iosepho Knabenbauer. - Parisiis: Ed. Sumptibus P. Lethielleux, 1910. - 271 p.. - (Cursus scripturae sacrae. Commentariorum in Nov. Test. Pars. 2, in libros didacticos / R. Cornely, I. Knabenbauer, Fr. de Hummelauer). - În conț.: Cum appendice: De arte rhythmica Hebraeorum / Francisco Zorell	Parisiis, Ed. Sumptibus P. Lethielleux	1910	Cernăuți. 10 mai 1984 (lat.)
23	Lehmkuhl, Augustino. Theologia Moralis: Vol.1: Theologiam moralem generalem	Friburgi Brisgoviae, Ed. Sumptibus Herder	1910	Cernăuți, 25-9-984.
24	Knabenbauer, Iosepho. Commentarius in S. Pauli Apostoli Epistolas. Volumul 5: Epistolae ad Thessalonicenses, ad Timotheum, ad Titum et ad Philemonem / Iosepho Knabenbauer. - Parisiis: Ed. Sumptibus P. Lethielleux, 1913. - 394 p.. - (Cursus scripturae sacrae. Commentariorum in Nov. Test. Pars. 2, in libros didacticos / R. Cornely, I. Knabenbauer, Fr. de Hummelauer ; Vol. 5)	Parisiis, Ed. Sumptibus P. Lethielleux	1913	Cernăuți. 10 mai 1984 (lat.)
25	Augustini, Aurelii. De civitate dei (Capitole alese)	București, Tip. "Jockey-Club", Ion C. Văcărescu	1916	Cernăuți. Pr. D. Mândrescu. Mahala. 30 octombrie 1973
26	Учебная книга по латинскому языку, 13-е изд.	Одесса, Кн. изд-во "М. А. Миньковскаго	1917	Necunoscută
27	Eusebii Hieronymi de viris illustribus liber	București, Cartea Românească	1919	Joi, 4 sept. 1986. Petreni. Iuliusл

28	Augustini, Aurelii. Confessionum: libri tredecim	[S. l.: S n.] Necunoscut	[1923]	Pr. Gheorghe Armaşu. Vetreanca, jud. Hotin. 15 Decembrie 1939
29	Rouet de Journel, Marie Joseph. Enchiridion Patristicum: Loci SS. patrum, doctorum scriptorum ecclesiasticorum, 8a-9a ed.	Friburgi Brisgoviae, Herder & Co	1932	Din cărţile mele. Preot Erhan Ioan. 1933". 26 марта 1874.
30	Stăureanu, M. Dicţionar latin-român	Craiova, Ed. Scrisul Românesc	1932	Necunoscută
31	Noldin, H. Summa theologiae moralis: Iuxta codicem iuris canonici: Vol.3: De Sacramentis, 22 ed.	Oeniponte, Typis et sumptibus Fel. Rauch	1934	Cernăuţi, joi 10 mai 1984.
32	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.1.	Paris, Ed. J.- P. Migne	1863	Cernăuţi, marţi, 25 septembrie 1984.
33	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.2.	Paris, Ed. J.- P. Migne	1861	Cernăuţi, joi, 10 mai 1984.
34	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.3.	Paris, Ed. J.- P. Migne	1861	Cernăuţi, joi, 10 mai 1984.
35	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.4.	Paris, Ed. J.- P. Migne	1861	Cernăuţi, joi, 10 mai 1984.
36	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.5.	Paris, Ed. J.- P. Migne	1862	Cernăuţi, marţi, 25 septembrie 1984.
37	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.6	Paris, Ed. J.- P. Migne	1861	Cernăuţi, joi, 10 mai 1984.
38	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.8.	Paris, Ed. J.- P. Migne	1862	Cernăuţi, marţi, 25 septembrie 1984.
39	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.9.	Paris, Ed. J.- P. Migne	1862	Cernăuţi, marţi, 25 septembrie 1984.
40	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.10.	Paris, Ed. J.- P. Migne	1862	Cernăuţi, marţi, 25 septembrie 1984.
41	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.11.	Paris, Ed. J.- P. Migne	1862	Cernăuţi, marţi, 25 septembrie 1984.
42	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.12.	Paris, Ed. J.- P. Migne	1862	Cernăuţi, marţi, 25 septembrie 1984.

43	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.13.	Paris, Ed. J.- P. Migne	1863	Cernăuți, marți, 25 septembrie 1984.
44	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.14.	Paris, Ed. J.- P. Migne	1863	Cernăuți, marți, 25 septembrie 1984.
45	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.15.	Paris, Ed. J.- P. Migne	1863	Cernăuți, marți, 25 septembrie 1984.
46	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.16.	Paris, Ed. J.- P. Migne	1863	Cernăuți, marți, 25 septembrie 1984.
47	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.17.	Paris, Ed. J.- P. Migne	1861	Cernăuți, marți, 25 septembrie 1984.
48	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.18.	Paris, Ed. J.- P. Migne	1861	Cernăuți, marți, 25 septembrie 1984.
49	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.19.	Paris, Ed. J.- P. Migne	1861	Cernăuți, marți, 25 septembrie 1984.
50	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.20.	Paris, Ed. J.- P. Migne	1861	Cernăuți, marți, 25 septembrie 1984.
51	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.21.	Paris, Ed. J.- P. Migne	1863	Cernăuți, marți, 25 septembrie 1984.
52	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.22.	Paris, Ed. J.- P. Migne	1862	Cernăuți, marți, 25 septembrie 1984.
53	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.23.	Paris, Ed. J.- P. Migne	1862	Cernăuți, marți, 25 septembrie 1984.
54	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.24.	Paris, Ed. J.- P. Migne	1862	Cernăuți, marți, 25 septembrie 1984.
55	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.25.	Paris, Ed. J.- P. Migne	1862	Cernăuți, marți, 25 septembrie 1984.
56	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.26	Paris, Ed. J.- P. Migne	1862	Cernăuți, marți, 25 septembrie 1984.
57	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.27.	Paris, Ed. J.- P. Migne	1862	Cernăuți, marți, 25 septembrie 1984.

58	Scripturae Sacrae Cursus Completus: In 28 vol., Vol.28.	Paris, Ed. J.- P. Migne	1862	Cernăuți, marți, 25 septembrie 1984.
59	Nilles, Nicolao S. J. Symbolae ad illustrandam historiam ecclesiae orientalis in terris coronae S. Stephani: Vol.1	Oeniponte, Typ. et Sumptibus Feliciani Rauch	1885	Cernăuți, 25-9-984.
60	Nilles, Nicolao S. J. Symbolae ad illustrandam historiam ecclesiae orientalis in terris coronae S. Stephani: Vol.2	Oeniponte, Typ. et Sumptibus Feliciani Rauch	1885	Cernăuți, 25-9-984.
61	Commentarius in S. Pauli Apostoli Epistolas. Volumul 1: Epistola ad Romanos / Rudolph Cornely. - Parisiis: Ed. Sumptibus P. Lethielleux, 1896. - 806 p.. - (Cursus scripturae sacrae. Commentariorum in Nov. Test. Pars. 2, in libros didacticos / R. Cornely, I. Knabenbauer, Fr. de Hummelauer; Vol. 1)	Parisiis, Ed. Sumptibus P. Lethielleux	1896	Cernăuți. 10 mai 1984 (lat.)
62	Commentarius in S. Pauli Apostoli Epistolas. Volumul 2: Prior epistola ad Corinthios / Rudolpho Cornely. - Parisiis: Ed. Sumptibus P. Lethielleux, 1890. - 536 p.. - (Cursus scripturae sacrae. Commentariorum in Nov. Test. Pars. 2, in libros didacticos / R. Cornely, I. Knabenbauer, Fr. de Hummelauer; Vol. 2).	Parisiis, Ed. Sumptibus P. Lethielleux	1890	Cernăuți. 10 mai 1984 (lat.)
63	Commentarius in S. Pauli Apostoli Epistolas. Volumul 3: Epistolae ad Corinthios altera et ad Galatas / Rudolpho Cornely. - Parisiis: Ed. Sumptibus P. Lethielleux, 1892. - 619 p.. - (Cursus scripturae sacrae. Commentariorum in Nov. Test. Pars. 2, in libros didacticos / R. Cornely, I. Knabenbauer, Fr. de Hummelauer; Vol. 3)	Parisiis, Ed. Sumptibus P. Lethielleux	1892	Cernăuți. 10 mai 1984 (lat.)
64	Knabenbauer, Iosepho. Commentarius in quatuor S. Evangelia domini N. Iesu Christi. Volumul 1: Evangelium secundum S. Matthaeum / Iosepho Knabenbauer. - Ed. 2-a, emend.. - Parisiis: Ed. Sumptibus P. Lethielleux, 1903. - 568 p.. - (Cursus scripturae sacrae. Commentariorum in Nov. Test. Pars 1, in libros historicos / R. Cornely, I. Knabenbauer, Fr. de Hummelauer ; Vol. 1)	Parisiis, Ed. Sumptibus P. Lethielleux	1903	Necunoscută

65	Knabenbauer, Iosepho. Commentarius in quatuor S. Evangelia domini N. Iesu Christi. Volumul 4: Evangelium secundum Ioannem / Iosepho Knabenbauer. - Ed. 2-a, emend.. - Parisiis: Ed. Sumptibus P. Lethielleux, 1906. - 606 p.. - (Cursus scripturae sacrae. Commentariorum in Nov. Test. Pars 1, in libros historicos / R. Cornely, I. Knabenbauer, Fr. de Hummelauer; Vol. 4)	Parisiis, Ed. Sumptibus P. Lethielleux	1906	Cernăuţi. 10 mai 1984 (lat.)
66	Vermeersch, A. Epitome Iuris Canonici: cum commentariis ad scholas et ad usum privatum. T. 1. Libri 1-2: Codicis iuris Canonici, 5ta ed.	Brugis, Mechliniae-Romae, H. Dessain	1931	Cernăuţi. 1984. Joi 10 mai
67	Vermeersch, A. Epitome Iuris Canonici: cum commentariis ad scholas et ad usum privatum. T.3. Libri 4-5: Codicis Iuris Canonici, 14ta ed.	Brugis, Mechliniae-Romae, H. Dessain	1931	Cernăuţi. Joi. 10 mai 1984